

Holdosi József Vépen született 1951-ben. Szülei: Holdosi József és Kányási Margit. 1971-1975 között a [Pécsi Tanárképző Főiskola](#) magyar–történelem szakos hallgatója, 1975-1979 között kollégiumi nevelőtanárként dolgozik. 1978-ban végzi el az ELTE BTK, magyar nyelv és irodalom szakát és 1981-től a Kanizsai Dorottya Gimnáziumban tanított, amíg betegsége engedte. Szombathelyen halt meg 2005. május 4-én.

Van emléktáblája szülőfalujában Vépen (ma már város), és van emléktáblája a Kanizsai Dorottya Gimnáziumban is, amelynek már akkor is legendás magyartanára volt. Amikor Holdosi József 2005-ben – hosszú betegség után – meghalt, jellemző módon egy tanítvány hívta föl Kemény István figyelmét a veszteségre, így született meg a Magyar Narancsban napvilágot látott nekrológ:

Csak a neve rémlett. Valamikor régről. Most jutott el hozzám négy könyve, együtt a halálhírével: tizenöt évet feküdt betegen, két hete temették el. Író volt és tanár. Mindkettőnek nagyszerű. (Már tudom.) Egy hajdani szombathelyi tanítványa keresett meg, hogy én írjak róla nekrológot. Ez a tanítvány egy életre hálás Holdosi Józsefnek, aki nélkül -falusi lányként - soha nem jutott volna el az egyetemi diplomáig. A tanítvány nem cigány, Holdosi József az volt. Tanári életműve tehát mondható egyetemesnek. Írói életműve azonban a cigányságról szól. Szinte teljesen. Lehet-e nem elfelejteni egy szinte teljesen a cigányságról szóló írói életművet?

Holdosi József fő műve, a Kányák című regény huszonhét éves korában, 1979 januárjában jelent meg, és megkapta az előző év legjobb elsőkötetes írójának járó díjat. Komoly sikere volt tehát. De 1979 másról nevezetes a magyar irodalomban. Esterházy Péter Termelési regénye jelent meg akkor. Szokás azt az évet a magyar próza nagy fordulataként emlegetni. Az is volt. Mégis, akkortól kezdve nagyon sokáig az ún. új magyar prózán kívül minden más lehetséges irány réginek, provinciálisnak, elmaradottnak és meghaladottnak számított. Pedig a Kányákat nem érdemtelenül rokonították a García Márquez-i "mágikus realizmussal". Holdosi József nyilván jól ismerte Márquezt, aki egyértelműen hatott is regényére. (Ahogy a fél világ irodalmára mind a mai napig.)

A magyar irodalom azonban nem elég tágas. Itt egyszerre csak egy fősodor van. Holdosi ebbe nem került bele. Nem is volt esélye rá. Nemcsak azért, mert élete utolsó harminc évét gyógyíthatatlan betegségben töltötte, vagyis nem volt ideje, hanem mert az a világ, ami az övé volt, a cigányság világa nem a mi világunk, hanem egy másik lehetséges, párhuzamos világ. Saját idővel, térrel, egyéb dimenziókkal. Az V.-i cigányutca közelebb van Macondóhoz, mint egy másik V.-i utcához. A Kányák egyik hőse gyerekkorában "egy nap színes krétákat talált a hosszú palánk mellett, amely az utca végén, az öreg Naca házától húzódott a falu kezdetéig." tudta, hogy ez nem igaz, a palánk csak a világ végén ér véget. Egyszer el is indult, de egy álló napig sem ért a végére."

Mi ennek a paláknak a másik oldalán élünk. Felnőttként is, nem cigány magyarként is, olvasóként is. A mágia, a legendák, a mítoszok bennünk nem élnek már saját életet. De sóvárgunk utánuk. Olvasunk Márquezt, Rushdie-t, és szorgalmasan nézzük a Kusturica-filmeket. Ha a Kányák megtalálta volna a maga Kusturicáját, néznénk azt a filmet is. De nem találta meg. Talán ezért lett Holdosi József elfeledett író.

A személyes sorsot, amit végigélt, ismerte, tudta előre. Meg is írta nemegyszer. Könyvei tele vannak élőhalottakkal. Az örökre székhöz kötött Nagymama, a bolond Ernő, a néma, a beteg hősök. Mind-mind a család (tulajdonképpen az egész cigányság) nyakán él. És mintha mindegyikük átokként vagy büntetésként viselné betegségét, mert el akartak szökni a sorsuk

elől. A cigányság világán kívül Holdosi József életművének másik nagy témája a cigányságtól való menekülés. Visszatérő cselekményszál a saját környezetéből kiszakadt fiúé, aki vagy maga próbálja eltitkolni a származását, vagy a saját édesanyja idegeníti el magától tudatosan, nagy lelkierővel a fiát, azért, hogy az nem cigányként boldogabban élhessen. De persze nem tud. A Fogoly című kisregény tanár hőse ellen szabályos bírósági tárgyalást folytatnak le életének szereplői otthon, a kocsmában. Vallanak mellette is, de jórészt ellene. Végül egy szörnyeteget hoznak elő. "A fejét szőr borítja, mint egy medvét, emberi arca van, ragyogóan fehér, magas homloka, nagy, szomorú, fekete szeme, az orra szépen ívelt, a száját dacosan összeszorítja, ha felhorkan, látszik két hosszú, agyarszerű foga." Ezt a "valamit láncsal kikötik a biciklitámasztóhoz". A főhős démona ez a valami, az, ami ellen küzd: a saját cigánysága. Ez fogja végrehajtani az ítéletet, mihelyt a főhős végzett védőbeszédével. ' neki is fog, de értelmetlen mormogás jön csak a száján, és felébred. Saját hangját hallja: cigányul beszél.

Holdosi József Cigánymózesről, Cigánykrisztusról írt. Elszakadni próbáló hősei előbb-utóbb visszatérnek, és illúziók nélkül szembesülnek azzal, hogy a cigányságot nem (sem!) lehet megváltani. De hát a megváltás éppen olyasvalami, amit meg kell próbálni, és tönkre kell bele menni. Holdosi József a hetvenes évek elején járt a pesti bölcsészkarra, akkor, amikor talán utoljára tanítottak ott a világ megválthatóságáról. Valószínűleg hallgatta Király Istvánt is, akinek volt egy mára elfelejtett kifejezése, a "mégis-morál". Ez az Ady Endre költészetére használt fogalom ma, 2005-ben avíttan hangzik. Éppúgy, mint maga a megváltás szó, vagy ezek a szavak: cél, élet értelme, kiválasztottság, sors, átok stb. Mégis volt egy író Magyarországon, akinek éppen a megváltás volt a világban a dolga: Holdosi Józsefnek hívták, és meg is tette, amit tehetett. Nem szabad őt elfelejteni. Inkább olvasni kellene.

http://magyarnarancs.hu/konyv/a_palank_masik_oldalán_holdosi_jozsef_1951-2005-64085
<https://www.vaol.hu/kultura/tiz-eve-halt-meg-holdosi-jozsef-iro-a-kdg-legendas-magyartanara-1696804/>

Művei:

Kányák (regény, 1978)

Glóriás. Dac (kisregények, 1982)

Cigánymózes (kisregények, 1987)

A bandita és a halál (elbeszélések, 1993)

Díjai:

[Móricz Zsigmond-ösztöndíj](#) (1978, 1979)

a Művészeti Alap elsőkötetések díja (1979)

[SZOT-ösztöndíj](#) (1980)

https://hu.wikipedia.org/wiki/Holdosi_J%C3%B3zsef